

AZ GELİŞMİŞ ULUSLARIN SİYASAL VE İDEOLOJİK EĞİLİMLERİ ¹

Yazan : Prof. J. D. B. MILLER

Çeviren : Prof. Bahri SAVCI

İki ihtiyati noktayı işaretle başlayacağım. İlki şudur : Az gelişmiş ülkeler bugün, öyle söylemesine rağmen, Franz Kanon ya da Che Guevara tarafından gösterilen tipte ideoloji türünden geniş ya da önemli bir anlamda karakterize edilmezler. Üçüncü Dünyada romantik ve ihtilâlcî duyguların başta geldiğini söylemek, birinci ve ikinci dünyalarda romantik ve ihtilâlcî düşer, fakat durum böyle değildir. Eğer Latin Amerika, Amerika ve Asya ülkelerinde, Çin'i Kuzey Viyetnam'ı ve Kuzey Kore'yi bir kenara bırakarak ve Küba'yı bazen onların arasında, bazen de dışında tutarak gezer iseniz, bunlardan çok azının, önemli bir anlamda olmak üzere, ya ihtilâlcî bir rejime, ya da köylü-merkezli bir rejime sahip olduğunu görürsünüz. Bunların liderleri, heyecanlı durumlarda ne demiş olurlarsa olsunlar, onların rejimleri hem askeri-merkezli, hem de burjuva-merkezli'dir. Çünkü onların ana endişeleri, hem kendilerini hizmette devam ettirmek, hem de devletlerini bir bağımsız bütün olarak devam ettirmektir. Onların büyük bir çoğunluğu üzerinde; ister Cumhuriyet veya monarşi olsunlar, kolonyal gelenekleri de ister İngiliz, Fransız, Hollanda, Belçika veya Amerikan olsun, büyük bir official rengi, kokusu vardır. Sadece eski Başkan

(1) Prof. J.D.B. Miller, Avustralya'da profesördü. Uluslararası ilişkiler okutur. Önceleri, İngiltere'de Leicester Üniversitesinde, Siyasal Bilimler profesörü idi. Columbia Üniversitesi ile London School of Economics'de ve Indian School of International Studies'de de ders okutmuştur. Siyasal Bilimler, Üçüncü Dünya, Britanya ve eski Dominyonları ve Avusturalya siyasal sistemi üyesine kitapları vardır. Bu yazı, onun, bir konuşmasının çevirisidir. Profesör, bu konuşmayı, Birleşik Amerikan'ın dış politikası üzerine, iki yıl önce yapılan bir konferansta yapmıştır. Konuşmanın metni de «The Anencan Scholar» Dergisinin 1968 Sonbaharı sayısında çıkmıştır.

Sukarno ve Nkrumah değil. Fakat şimdiki iş başındaki Sukarto ve Ankrah, şimdi ayakta durduğu üzere, Üçüncü Dünyanın sembolleridir. Üçüncü Dünyanın en gösterişli, harika süzcülerinin zorunlu olarak en temsil edicisi de olduklarını sanmak yalnızdır. Bu Üçüncü Dünya, mutad olarak söylendiğinden daha donuk ve alelâde bir dünyadır. Doğrudur, Nijerya ile Endonezya gibi, Hindistan ile Kongo gibi birbirinden çok uzak devletlerde gördüğümüz üzere, üçüncü dünya büyük şiddet ve histeri göstermeğe muktedirdir. Fakat, haber başlıkları son şiddet mankıbelerinden başka tarafa dönünce, görevliler masalarına dönerler; ve herhangi bir iktidara sahip olanların zihinlerini daha iyi bir ödeme dengesi ve daha çok deniz aşırı burs gibi şeyler için daha iyi bir yer ve durum elde etme avcılığı işgal etmekte devam eder. Kendisine karşı, bu ülkelerin gelecek politikalarına ve kendilerini niteleyen fikirlere ait herhangi bir düşüncenin ileri sürülemediği bir background'ları vardır. Bu ülkelerin rejimleri, kolonyal evreyi (safhayı) izleyen bağımsızlık sonu rejimleridir; şimdi birleşmeyi tamamlama evrasindedirler.

İkinci ihtiyati nokta şudur : Az gelişmiş ülkelerin pek büyük tecanüssüzlüğünü daimi olarak aklımızda tutmalıyız. Onları bir cümle içinde veya Üçüncü Dünya terimi içinde bir arada toplamak nazik ve uygun gözükür, fakat bunun, oldukça dar bazı sınırlar içinde olması müstesna, herhangi bir maksat veya yaklaşım biçimi birliği istilzam ettiğini teslim etmekten kaçınmamamız gerekir. Birleşmiş Milletlerde Güney Afrika ırkçılığına saldırmada, veya Birleşmiş Milletlerin Ticaret ve Gelişim Konferansında, gelişmiş ülkelerin kendine dönük merkezli ekonomik politikasını mahkûm etmede, gelişmemiş ülkeler bir arada bulunabilirler ve mükemmel bir şekilde birleşmiş olabilirler. Fakat bu çeşit mesele silsilesi dışında, bu ülkeler, son derece gayri mütecanistirler. Onların türlü dinleri, etnik menşeleri, dilleri ve kolonyal geçmişleri vardır. En kötü Malthus'cu tahminlerin doğru çıktığı, en geniş toprak kaynaklarına sahip memleketler, büyük bir ekonomik durumlar silsilesi ihtiva eder. Bu ülkelerden bazıları, meselâ Garp Devletleri, bazı açılardan bölgesel kategoriler içine girerler, fakat bu kategoriler en çok müphemlikler ve propaganda ürünü teşkil ederler. Dostlarımdan birisi, «Üçüncü Dünya» terimini bir artıklar torbası olarak tarif etmiştir. Bu önemli bir derecede doğrudur.

Burada yapmak isteyeceğim şey, az gelişmiş ülkeler arasında oldukça geniş ölçüde birden gelişivermiş olan ve bana, şüphesiz hepsinde değil ama önemli bir miktarında, çoktanberi aynı etkile-

re aynı büyüklüklere konu olmayan, sanki hakimliğini isbat etmiş gibi gözüken örneklerin durumlarını tarif etmek olacaktır.

Şimdiki hali ile Üçüncü Dünyanın en önemli siyasal vechesi, dilci veya ırkçı milliyetçilikten ayrı olarak mütalâa edilmesi gereken bir devlet milliyetçiliği diyeceğim hususa doğru gitmesidir. Bu milliyetçiliğin hem pratik, hem de ideolojik unsurları vardır. Bu milliyetçilik, bizzat kendisini de korumak, idame ettirmek isteyen devlet makinesince teşvik edilen bir milliyetçiliktir.

Bu milliyetçilik, bir çok hallerde, bu ülkelerde yeni iktidarların gelmesinden önce gelişmiş bulunan anti kolonyal milliyetçiliğin dışında gelişir, onun üzerinde durduğu nokta inşa ve meşruluk olup, yıkma ve meydan okuma olmadığından, türlü yollarla anti kolonyal milliyetçilikten ayrılır. Bu milliyetçilik, bayrak gibi, milli marş gibi, silahlı kuvvetler gibi, Devlet Başkanı ve milli sınırlar gibi devlet sembolleri üzerinde —bunlar 19 uncu yüzyıl emperyalizminin en keyfî ve oportünist faaliyetlerinin ürünleri oldukları zaman bile— büyük bir önemle durur. Yabancılardan kuşkulandırmayı besler ve kötü giden her şeyden onları kabahatli tutar; eğer bu yabancılar, bahtsız Çinlilerin Endonezya'da Hintlilerin de Kenya'da oldukları gibi, yerli değil, fakat müstemleke idaresi temsilcisi iseler, bu yeni millet adına zecir konusu da olabilirler. Bu milliyetçilik, genel bildirmelerinde kolonyalizme karşı çıkar, ve dış politikasında da anti kolonyal davaya öncelik verir; fakat yabancı iş adamlarından gelen telkinlere uysallık gösterir. Ve kendisine en kısa zamanda ve en ucuz olarak verebilecek olan kim olursa olsun ondan silah elde etmeğe isteklidir; çok kez himayecilikle birleşen bir ekonomik büyümeye önem verir. Devletlerin daha geniş gruplanmalarına girmekte tereddüt gösterir; eğer gruba egemen olabilecek ise, veya, bu organizasyon, herhangi birinin egemen kesilmesini olanaksız kılacak kadar zayıf ise, devletler gruplanmalarına, ancak o zaman girer. Bir veya iki unsuru fazla veya eksik, devlet milliyetçiliği, bütün yeni devletlerde birdir, ve ekonomik ve sosyal durumları benzer olan Habeşistan ve İran gibi eski devletlerden birinde de bulunabilir. Bu tür milliyetçilik kuvvetlidir ve kendi kendini taşır. Bunun değişmesi ihtimalini de görmüyorum.

İkinci siyasal eğilim, birinciye karşı gelen ve devletlerinin birliğini yaratmada devlet milliyetçilerinin bir dereceye kadar endişe duymalarına sebep olan bir eğilimdir. O da, bir çok yeni devletlerde bölünmeye doğru giden kabile, ırk, dil, din, etkilerinin bas-kısından ibarettir. Bağımsızlık için geçmişte ihtiyaç duyulmuş olan

propagandanın çoğu, -bunlar her ne kadar, koloni idarecilerince gerçekte neyin olup bittiğini görmekte denemiş olan (W.K. Hancock ile J.S. Furnuall gibi) soğuk kanlı gözlemcilerce çok iyi bilinmekte ise de, -kolonideki unsurların çokluğunu bilmezlikten veya inkârdan gelmiştir. Bu unsurlar Hindistan-Endonesia-Burma gibi yirmi yılda bağımsız olmuş olan bazı devletlerde kuvvetli olduğunu göstermiştir; ve Nijerya ile Sudan gibi daha yeni devletlerde de acıklı sonuçlar doğurmuştur. Bu unsurlar, her yerde bulunmazlar, fakat gelecekteki herhangi bir üçüncü dünya devletinde bir baş faktör olarak yeter derecede müşterektirler.

Gerçekten ırk, dil, din, kabile etkileri olarak gösterilen bu unsurlar, yeni devletlerde bir eğilim teşkil ederler; şu anlamda ki: Asya Afrika Devletlerindeki siyasal düşüncenin çoğu ve siyasal fikirlerin bir bölümü; devleti, içinde olduğu durumu ile muhafaza etme ihtiyacı tarafından değil, iktidarın hem içinde bulunan, hem de onun dışında kalan ve kend renk, din, dil veya kabilece olan ayrımları tarafından ötekilerden ayrılarak teşhis edilebilen grupların çıkarlarını koruma isteği tarafından yaratılmıştır. Yeni devletlerin rejimlerinin devletın kaynaklarını propaganda da kullanılarak ileri sürmeğe çalıştıkları bütün meşruluk meselesi, bir komünal grupta, bu ırkî, lisanî, dinî, kabilevî unsurların önde gelip gelmemesine bağlıdır.

Zikrettiğim bu iki eğilim, birbiriyle çelişiktir. Onların arasındaki muhalefet; bir çok ülkelerde, içinde siyasetçilerin etkili karar alıcı oldukları rejimlerden farklı (olan olarak) bir rejim olmak üzere military-cum-official denen askersel rejimlere doğru giden bir üçüncü eğilim hasıl etmeğe yardım eder. Devlet milliyetçiliği, bizzat askerin kontrolü ele almasına bir cesaretlendirmedir; zira, egemen devletın sembollerinin çoğu, açık veya zımnî olarak karakterinde askeridir. Komünal ihtilâfın yarattığı gerginlik, siyasetçilere karşı «milli» çıkarların üzerinde duran halk tarafından kontrolüne doğru bir gerçek amildir. Askerin ellerinde zecirin en etkili biçimleri bulunmaktadır. Bozulmuş bir sosyal ve siyasal durumda askerin imkânları apaçıktır. Bu konu üzerinde duran bir tek general yoktur; hatta bir tek albay bile yoktur. Bir askerî rejimin, ne kadar sürekli olabileceği konusunu, kuşku ile karşılayabiliriz. Fakat onun, kurulabilmesi kolay bir rejim olduğunu da kabul etmeliyiz.

Bu özel eğilimi, askeri-sivil karması rejimlere doğru diye nitelendiririm. Bunun sivil tarafı da askerî tarafı kadar önemli ve kuv-

vetli bulunmayı gerektirir. Bütün Asyalı ve Afrikalı devletler, hatta en gelişmemişleri bile, iş eğitim ve hükümet mevkilerinde şehirli burjuvazinin bir hızlı gelişmesini göstermiştir. Bu, bir dereceye kadar koloni yönetimi zamanının koloni yönetimine mensup memurların yerini almak meselesidir. Fakat bundan ötesi, yeni egemen devlet tarafından yaratılmış faaliyetlerce teşvik edilmiştir. Hükümet, yeni ülkelerin çoğunda en büyük iş alınıdır; yüksek memurlar en iyi üreten en iyi eğitilmiş olanlardır. Generaller o kadar iktidar tamahkârı olmadıklarından, bir askeri rejim için, sivil yöneticilerle birlikte çalışmak o kadar güç değildir. Tayland'ın time-honoured systemi, Gana'nın, Pakistan'ın, Kongo'nun ve Endonezya'nın yenileştirilmiş sistemleri, eğitilmiş kimseler gruplarının, modernizasyon hususundaki fikirleri ve aşağı-yukarı ona benzeyen amaçları ile, siyasetçilerin karışmaları olmaksızın ülkeleri nasıl yönetebileceğini gösteren örneklerdir. Bundan başka, subaylar ve sivil memurlar üzerindeki uluslararası etkiler, onlara uluslararası davranış biçiminden bir şeyler de verir, hiç olmazsa etkinlik terimleriyle ölçülebilen ve bilgi verici kitaplarda yazılmış bulunan teknik meselelerde bir şeyler öğretir. Bu uluslararası davranış, ya da moderleşme örtüsü, subayların ve sivil memurların kendilerini köylülerden ayırmalarına yardım eder. Onlar, kendi şehirli çevrelerinin artışı içinde, köylüleri yararlandığı zaman bile, bu fikirlerine ve davranışlarına çok az şey borçlu olan alanlarla işbirliği yaparlar. Şimdiye kadar Gandhism'i Hindistan'da bir çeşit merak haline sokmuş bulunan etkiler, Üçüncü Dünyanın her yerinde işlemektedir; böylece, bu eğilim, bir layık eğilimdir.

Bu yerli kaynaklardan gelen siyasal eğilimlerin yanında, Üçüncü Dünya ülkelerini etkileyen ve halâ devam etmekte gözüken uluslararası siyasette de bazı eğilimler vardır. Bunlardan birisi, bu ülkelerin, kendi yersel ve bölgesel meseleleri üzerinde doğal olarak konsantre olmaları, dikkatlerinin geniş ölçüde komşuları ve civarındaki öteki ülkelere hasredilmiş olmasıdır. Arap devletlerinin kendilerini ve İsraili masetme dilekleriyle tipikleş bu durum, bütün Afrika'da hatta gittikçe açığa çıkan deyimlerle görülmektedir. Asyada da önemle mevcuttur. Birleşmiş Milletler ve öteki dünya forumlarında antikolonyalist doktrinlerin birbiriyle sürekli olarak uyuşmalarına yönelmiş olan bir başka eğilim, yersel meseleler üzerine olan bu konsantrasyonu nakzeder gözüktüyor. Gerçekte ise, bu eğilim zıt değildir. tamamlayıcıdır. 1920 lerin ve 1930 ların Avrupa Devletlerinde saldırmazlık ve kollektif güven-

lik nasıl bir geçer söz idi ise, antikolonyalizm ve bir arada olmama hakkındaki geniş beyanlar da, hemen bütün Üçüncü Dünya devletlerindeki geçer sözlerin merkezidir. Bütün bu hususlarda, özel durumlarda, milletlerarası konuşmanın tüm alanına uyan bu hususlarda, daima, bir alışılmış dil vardır. O, dış siyasette amaçlarının tümünü değil, bazılarını temsil eder, fakat ya bilfiil yaptıklarına gösterilen bir dikkat ile beslenmek, desteklemek de ister. Üçüncü Dünya ülkeleri örneğinde antikolonyalizm ve bir arada olmama geniş ölçüde bir propaganda konusudur; fakat bunlar, bu devletlerin ekonomik yardım hususundaki isteklerine bir ilâve olarak kullanılır, bunlar bazen de bir yersel isteğin de maskesi olabilirler, bunlar. İçerde olup biten sıkıcı olaylardan dikkati saptırmağa yararlar, ve Üçüncü Dünyanın Birinci ve İkinci dünyalarla pazarlıklarında yaarrlı bir unsur olarak kullanılırlar. Yakın bölgede olup bitenler üzerindeki konsantrasyon gibi, dış politikadaki bu örneklerin durumunun sürüp gitmesi beklenebilir.

Eğer düşüncemizi 15-20 yıl ileriye götürecek isek, bana çok önemli gözüken bir son nokta vardır : O da, büyük devletlerin, Üçüncü Dünya devletleri tarafından izlenen yolu etkilemedeki iktidarsızlıklarına tallûk eden bir noktadır. Burada, bir çoğunu pek benimsediğimiz şu iktidar anlayışlarında bir düzeltme yapmamız gerekir. Halâ şöyle bir anlayış vardır : Eğer bir devletin çok silahı ve öteki devletlerden daha fazla endüstrisi varsa, öteki devletlere, kendi istediklerini yaptırtabilir. Yalnız bu keyfiyet, çok nadir olur. Büyük devletler, kendilerini gerek müttefiklerine gerekse düşmanlarına çok borçlu buldukça, tek yönlü bir hareket kapasiteleri azalmaktadır. Britanya ve Fransa, 1956 da istediklerini Mısır Devletine yaptıramadılar. Birleşik Amerika da, 1967 de İsrail'e yaptırmak istediğini yapamadı. Sovyetler Birliği, Romanya ve Çekoslovakya ile aynı durumdadır. Bütün bu durumların en göze batanı, Birleşik Amerikanın Kuzey Viyetnamı teslim razı edebilmek için üstün kuvvetini kullanmağa istekli olamayışdır. Bu durum, geniş ölçüde nükleer silâhların varlığından gelmektedir. Fakat bu durumu, aynı zamanda, yirminci yüzyılın son yarısında, direnen devletlerin doğrudan idaresi konusunda sorumluluk almağa duyulan gönülsüzlük de etkilemektedir.

Üçüncü Dünya ülkeleri söz konusu olunca, büyük devletlerin bu acizleri oldukça açık olarak gözüktür. Onlar, büyük devletleri, kendi isteklerine yatıramazlarken, aynı zamanda bilmektedirler ki, büyük devletler de, onları kendi başlarına hareket etmekten ala-

koyamazlar. Büyük devlet askeri ve ekonomik yardımını elbet de geri çekebilir. Fakat bu, çok kez, çözdüğünden daha çok problem yaratır. Çünkü, aynı yardımı yapacak başka devletler çıkabilir ve böyle bir devletin ortaya çıkışının yarattığı yeni siyasal durum, ilk anda Üçüncü Dünya devletine disiplin uygulamayı deneyen büyük devletin çıkarlarına ters düşebilir. Böyle durumda, Üçüncü Dünya devletleri karşı tarafı inandırmak için hem belagat gösterirler, hem de gizli anlaşmalara girerler. Buna, ilgilendikleri devletlerden hiçbirisine bir şey ödeme zorunu olmadığı inancı ile girerler. «Parçala ve hükmet» kuralını kullanarak, kendileri için —çok kez olmasa da, bazen— iyi şeyler yapabilirler.

Eğer, yukarda gösterdiğim eğilimler bir arada ele alınacak olursa, bunlardan yerli nitelikte olan eğilimler şunu gösterir ki, Asyanın, Afrikanın ve Orta Doğunun devletleri, hiç olmazsa bir zaman için, Latin Amerika Devletlerinin bu yüzyılın önemli bir bölümündeki durumlarına benzer bir durum içindedirler. Gösterdiğim uluslararası eğilimler, onları, büyük devletler tarafından disiplin altına alınmaksızın, yersel düşüncelerinde ve uluslararası retoric'lerinde cesaretlendireğe yarayacaktır.

Şimdi, bu siyasal eğilimleri zikrettikten sonra, onları etkileyebilecek olan ve bundan ötürü de, üçüncü dünya devletlerinin siyasal faaliyetlerini ve fikirlerini değiştirecek veya teyit ettirecek ekonomik eğilimleri de işaret etmeme müsaade ediniz. Belki aklınıza ilk gelen düşünceler; onların nüfus problemleri, kara cahillikleri, sağlık problemleri ile sanayileşmeğe doğru olan yönelimleridir. Hiç kuşumuz olmasın gelecek elli yılda, her ne kadar bazı bölgelerde ne derece etkili olacağı hakkında bir şeyler söylemeğe yetecek bilgilerle dolu değilsem de, nüfus kontrolü işinde bir gelişme, ilerleme olacaktır. Bazı ülkelerde doğumu sınırlamada ve gıda üretimini arttırmada bazı başarılar olacaktır. Her ne kadar bununla paralel giden bir ölüm kontrolü gelişmesi de bu başarının etkilerini azaltacak ise de, böyle bir ilerleme olacaktır. Ayrıca, bütün Üçüncü Dünya ülkelerinde, gittikçe artan bir kara cahillik olacağını da kabul edebiliriz. Eğitim, hükümer sanayiinin en büyüyen bir bölgesidir halâ... Sanayileşmeye doğru bir yönelim olduğunu da —her ne kadar bir dakika sonra bu konuda ciddi sınırlamalar olacağını söyleyecek isem de— kabul edebiliriz. Başlıca nokta şuradadır: Üçüncü Dünya ülkelerinde, kendi ekonomik problemlerini çözme hususunda sürekli çabalar; sürekli plânlamalar; dışardan sürekli teknik yardım istemeler; bunları

geliştirme hususunda sürekli uluslararası konferanslar; ve başka-
ca eylemler bekleyebiliriz.

Şimdi durumun üç yönü vardır. Bu üç yön, çoğalan ya da azalan bir derecede devam etmektedir: Eşya fiyatlarında düşük durum, sermayede sürekli azalma, ve dış yardımda düşük düzey... Eğer bu üç yöndeki bu durum sürecektir ise, bu üç yönün birleşik sonucu şu olabilir: Üçüncü Dünya ülkelerindeki ekonomik büyümenin sınırlanması, geniş ölçüde yeni yardımlar kabulünün önlenmesi, ve yerli hükümetin faaliyeti yoluyla hayat standartını yükseltmeyi ümit edenlerin delillerinin çürümesi... Bu üç zararlı eğilimin üçü de ciddidir. Çay, ya da Kahve, ya da Pamuk, ya da kakao, ya da Kauçuk ihraciyle bağlı bir ülke; ödeme dengesinin nasıl fena bir biçimde etkilendiğini, vergileme kapasitesinin nasıl indiğini ve dünya pazarlarının fiyatları yükseltmedeki başarısızlığı dolayısıyla bu azalmalardan kurtulmak için uğraşan kuvvetinin de zayıfladığını bilmektedir. Yeni sanayiler için sermaye eksikliği, Afrikalı ve Asyalı ülkelerin çoğunda oraya özge bir hastalıktır: Bu hastalık, düşük gelirlerde, tasarruflara teşvik noksanına, üretici yatırımda menfaat noksanına, ve yabancı yatırımcılar için kâr getirici olanaklar noksanına dayatılır. Dış yardım, yeni devletlerdeki şimdiki yatırımcılık da pek anlamlı bir unsur değildir. Fakat, eğer akaryakıt ve ana maden gibi özel sanayiler istisna tutulursa, uluslararası özel yatırımcılık da anlamlı değildir. Eğer U.N.C.T.A.D.nin önerileri kabul edilirse, Üçüncü Dünya ülkelerinin bir çoğunda bir ekonomik büyüme faraziyesi ileri sürülebilir. Fakat bunun böyle olabileceğini söylemeğe, içimizden hangimiz hazırdır? Çok muhtemeldir ki, zikrettiğim etkilerden ikinci takımı, birinci etkili takımını dengelemek için harekete geçecektir. Nüfus kontrolü ve yersel sanayileşme için en iyi plânlar bile, ulusal gelir noksanı, yatırım noksanı, ve dış yardım noksanı tarafından zorlanan dengeler hususunda iyi unsurlardır. Eğer böyle ise, eğitime doğru yapılan itişler, şehirlerdeki gittikçe büyüyen işsizliğe yol açacaktır ki, bu durum, Hindistanda ve Arap ülkelerde çok gözükmemektedir.

Zikrettiğim ekonomik eğilimlerin halis etkisinin, daha önce zikrettiğim hakim siyasal eğilimleri kuvvetlendirici nitelikte olduğu söylenebilir: Yani ekonomik eğilimler, military-cum-official rejimlerle devlet milliyetçiliğini, yersel koşulların elverdiği her yerde sıkı bir yersel disiplin dizgini ile bir kombinezon kurmağa yarar. Parlamenter demokrasinin, ya da vaki olacak gibi gözükken koşullar altında çok yaygın bir bolluğun gelişmesi faraziyesini ileri

sürmek pek doğru olmayabilir. Hiç kuşkusuz, yeni devletlerdeki fakirliğin etkisi kolonyal evredeki geleneksel kontrolların daha az etkili oluşu gibi, bir değişik yersel anarşi biçimi kurmaya doğru gidebilir. Oysaki, şimdi, bazı Latin Amerika devletlerinde military-cum-official rejimi, bir uygunluk ve kontrol sistemi olmağa doğru gitmektedir, onun iradesi çok uzaklara kadar gidemeyecektir ve onun kendini disiplin altına alma usulü, gevşeyecektir. Bu konuda Haiti, bilhassa Afrika'da bir çok devletin önünde giden bir örnek olacaktır.

Bütün bunlar, ideolojiyi nasıl etkileyecektir? Bana öyle geliyor ki, önceden görülmesi mümkün bir gelecekte bir Üçüncü Dünyanın tipik ideolojisi, eğer bu ideoloji military-cum-official dediğim bir evre içinde geliyecekse, birbiri üzerinde etkili olan üç unsura sahip olacaktır. İlk önce, üçüncü dünya ideolojisi; devletin dileklerine ve yersel koşullara uygun olan yersel rejimin tek niteliğine sahip iken, disipline ve askeri erdemliklere, yersel dinin değerliliği üstünde olarak, bu değerden fazla olarak, bir önem getirecektir. Bu ideoloji, Mussolini'nin İtalyasında, savaştan önceki Japonyada, ve bugün Albayların Yunanistanında ve Başkan Nasır'ın Mısırında görmeğe alıştığımız bazı özellikleri de, çizgileri de kazanacaktır. Üçüncü Dünyanın ideolojisi, ikinci olarak, daha şimdiden olduğu üzere, rejimin kişileri ve sembolleri etrafında bir tecanüs sağlamak için, bazı inançlar davet edecektir. Böyle bir süreçte yersel farklılıklar için geniş boşluklar vardır; her ülkenin kendisine yersel rejimin adapte olabileceği kendi mitolojisi vardır. Endonezya'da Sukarno'nun yeri, bu konuda dikkate değecek niteliktedir. Hiç kuşkusuz, yersel mitolojiye uyma, iktidarda sürekli kalmanın garantisi değildir; fakat, yersel liderleri öğmek için ulusal semboller üzerine devamlı olarak dayanılması ve kitlesel haberleşme araçlarının sürekli olarak kullanışı sayesinde, inançların —bilhassa okur yazarlığın ve kuşkuculuğun eşit ölçüde gelişmesini umamasından beri— büyüyeceğini farzetmek doğru olur. Tipik bir Üçüncü Dünya devletinin ideolojisi, üçüncü olarak, yersel konular üzerinde geniş olarak konsantre olmak niteliğini haizdir. Bu yersel konular, yabancıların dışarıya atılması, ve onlarla birlikte kozmopolit olan ve uygulamalarının da dünya çapında olması istenen inançların ve davranışlarının da koğulmasıdır. İnsan, burada, devlet kaynakları içine yeni teknoloji biçimleri sokma ihtiyacı ile (bütün liderler yeni araçlardan hoşlanırlar) bir dürüstlükler anlaşmazlığını gerektiren inançları ve davranışları dışarı atmak dileği arasında bir ayırım yapabilir. Başkan Na-

sır'ın ve bir çok Afrikalı liderin, komünist partilerin —kendi ifadelerinin ileri derecede militan olduğu ve uluslararası davranışlarının da komünist devletlerden yardım arayarak geniş ölçüde işe karıştığı zaman bile— gelişmesini azimli bir yolda reddedişleri, yersel olarak merkezleşmiş üçüncü dünya ideolojilerinin nasıl özel bir şey olduğunu gösteren bir örnektir.

Bu konferansın ilk müsveddelerini kendilerine gösterdiğim iki dost, benim şu military-cum-official rejimim için böyle bir ideoloji telkin ederek, Albaylara çok fazla süreklilik düşündüğümü ve alttan gelecek şiddetli değişme olanağını ihmal edişimi protesto ettiler. Ayrıca da, her ne kadar bir inanç unsuruna müsaade etti isem de, Çin'deki kültürel ihtilâle benzer hareketler olanağına yeter derecede ağırlık vermediğim söylendi. Bunların gerekli uyarılar olduğuna inanıyorum. Albaylar kendi hükümranlıklarını barış yoluyla ebedileştirmede onu katı, sert sayıyorlar. —her ne kadar Latin Amerika denemesi, hükümet darbesinin, kendi tanınmış gelenekleri ile kabule değer bir yol olduğunu telkin ediyorsa da— ve sosyal değişme hızı ile yeni devlet üzerindeki dışarı dünyanın etkisinin, şimdi, Latin Amerika Devletlerinin hükümet hayatındaki derslerden öğrendiklerinden daha büyük olduğuna inanıyorlar. Bununla beraber, Çin ve, daha dar ölçüde Sovyetler Birliği, dünya politikasında kabule değer bir çizgi izlemeyen burjuva rejimlerin atılmasını teşvik etmeğe çabalyorlar. Bütün bu etkiler, bazı ülkelerdeki anarşi örneklerine yol açabilir, ve —tahmin ederim, kısa vadeli olmak üzere— köylü rejimlerin bir ülkücü türü örneğini teşkil edebilir.

Benim duygum, şimdiki alâmetlere göre, bu türden bir durumun herhangi bir yerde uzun süre süremeyeceği yolundadır. Silâhlı kuvvetlerin elinde zecir gücü vardır. Bunların yersel karışıklıklarla kırıldığı memleketlerde bile, askeri rejimler, savaş öncesi Çin'de ve bir dereceye kadar da savaş sonrası Endonezya'da olduğu üzere yersel nüfuzlar tarafından kurulabilir. Albayların Sandhurst ve St. Cyr gelenekleri hakkında çok muğlak fikirleri olduğu zaman bile, Üçüncü Dünya ülkelerinin çoğunda askeri hükümranlığın tecanüsünün sürüp gitme kapasitesi olacağını tahmin edebilirim. Herhalükârda, askeri tecanüs kapasitesi, buna başlıca alternatif olan ulusal siyasal partiler tecanüsünden daha fazla olacaktır. Daha önce zikrettiğim bu tecnüüssüzlükten gelen farklılığın çok olduğunu kabul etsek bile, halâ, military-cum-official örneğin, bir çok durumlarda daha sürekli olacağını düşünüy-

yorum. Ben, şimdiye kadar, içinde devlet sınırlarının ve uluslararası sınırların, ya da bunların yokluklarının, şimdi olduğu kadar çok olduğu bir dünya farzettim. Bu faraziye, olaylar tarafından tamamiyle yalanlanabilir. En açık yalanlama, Üçüncü Dünya ülkelerini bir eriyen pota içine fırlatacak bir genel, ya da çok yaygın bir savaş yoluyla gelebilir. Çin, Endonezya ve Mısır'ın, şimdiki biçim içinde; kendi sınırlarını, komşularının aleyhine genişletmek isteyebilirler ve oysaki bu sırada, küçük Afrika Devletleri, bilhassa batı ve merkezsel küçük Afrika Devletleri, civarlarındaki devletlerin saldırılardan önce, çökebilirler. Bu iş, hiç kuşkusuz, büyük ölçüde savaşın niteliğine bağlıdır. Fakat, birleşik devletlerin, Sovyet Birliğinin ya da eski büyük Avrupa devletlerinin, ülkelerini, Üçüncü Dünya devletleri aleyhine genişletmek isteyeceklerini tahmin etmiyorum. Bu, bu devletlerin bir vahşiliği olur. Eğer isterse, bir kimse, şimdiki spekülasyonun ötesine kadar gidebilir, ve, her biri bir üst devlet tarafından doğrudan doğruya kontrol edilen iki, ya da üç imparatorluk ileri sürebilir. George Orwell, böyle bir şeyin, 1984 de olabileceğini tahmin etmişti. Fakat ben, bu üçüncü dünya vahşiliğine muhtemel bir sonuç olarak bakmaktayım.

Düşündüğüm yolda olacak herhangi bir savaş, şimdi bildiğimiz, tanıdığımız uluslararası sınırları büyük ölçüde etkiler. Fakat bir savaş, bunu yapmağa gereksinme duymayabilir. Bunun yerine, şimdiki eğilimlerin sürüp gitmesi, bir üçüncü dünya kavramının bırakılması sonucunu verebilir, hatta, sunduğum budanmış versiyonları bile bırakmağa yol açabilir. Eğer Birleşik Devletler ve Sovyet Birliği, birlikte hareket ederlerse komünist ve antikomünist dünyalar orijinal kavramı, şimdikinden daha fazla olarak az makul hale girer. Bunların Çin ile olan ilişkileri de, herhangi bir ülkenin ya da ülkeler grubunun yerli anlamına karşı olarak, herhangi bir üniversal anlamı olup olmadığına bakar. Bazılarının, sınırları kaldırma adına üçüncü dünyaya vermeyi denedikleri birlik, şimdi mevcut değildir. Bu, sınır fikri hakkında, her iki tarafta yeterli bir birlik olmasındandır. Şu mümkündür ki, zaman ilerledikçe, bir büyük devlet etrafında onun üstün ekonomik gücü dolayısıyla kümelenmiş korunan devletler (mahmî devletler) eski kavramı, bir dünya çapında birada olma kavramı ile değişebilir. Ve bunun sonunda, Birleşik Devletleri ve Sovyet Birliğini, az gelişmiş ülkeler söz konusu olunca, şimdiki Fransa örneğine uymuş görebiliriz. Asya Contx'i içinde bu örnek, Japonya tarafından izlenebilir.

Özetle : Deyimlediğim bütün kuşku ve istisnaları kabullenir iken, milliyetçiliğin; iş başında olanların çıkarlarını karşılayarak, düzene-disipline ve askerlik erdemlerine çok önem verme gayreti ile, bu devletlerin ideolojilerinin temel noktası olmakta sürüp gideceğini düşünüyorum. Bunun tersi olarak, bütün dünyacı olan ideolojiler (bunların içinde, şimdi gösterilebilecek en dikkate değer örnek komünizmdir) kuvvetlerini, belki, yalnız uluscu biçimler içinde meydana getirirler, ve yersel iktidarın manivelasına yakın olunca daha çok uluscu olarak gelişirler. Uluscu ve tüm dünyacı ideolojiler arasında, tam orta yerde bulunduğu söylenebilecek olan bölgesel ideolojiler de —kara renklilik ve Pan Arabizm kavramları böyledir— kültürel terimler içinde gelişebilirler; fakat bunlar, istekleri ulusal rejimlerin çıkarları ile anlaşmazlığa düştüğü noktada, belki de sona ererler. Çağdaş teknolojinin etkisi, belli düzeylerde kendini gösterecektir (Örneğin üçüncü dünya devletlerinin, gelecekte, ulusal prestijlerinin gösterisi olmak üzere, şimdi, kendi hava yollarına sahip olmadaki ısrarları gibi, bazı tedbirler kabul edeceğini tahmin edebiliriz). Fakat temel inançları etkilemek için bunlara nüfuz da, muhtemel ki daha düşük kalacaktır. Bununla beraber, o, Afrika-Asya Devletlerinin önde gelen subayları, memurları, teknisyenleri, politikacıları arasında bir genel «uluslararası» görüş noktasını kuvvetlendirici etkisine sahip olmağa da hiç kuşkusuz devam edecektir. Fakat bu kimseler de, aynı zevkleri daha çok arayacaklardır. Aynı İsviçre Bankalarını daha çok kullanacaklardır, aynı elbiseleri daha çok giyeceklerdir, aynı otellerde daha çok oturacaklardır, ve ekonomik büyüme konusunda aynı görüşleri daha çok savunacaklardır. Önceleri telkin ettiğim üzere, devletin ulusal sembollere verdiği önem yoluyla bir fazla prestij kazanabilen ve bayağı yersel messianism'e dönüşebilen yersel davranışları ve adetleri korumak için geniş yerleri de olacaktır. Asya-Afrika ekonomik koşullarında kitlece gelişme oluncaya kadar, geniş ölçüde benzer ve fakat her biri yersel çizgilerle çizilmiş prensiplerle imal edilmiş deli gömlekleri içinde tutan fikirler ve onları besleyen hükümetler olacağını tahmin etmekteyim.